

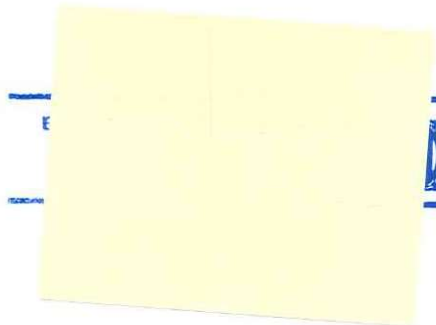
Jaciment:	Pati de la casa de la moneda
Municipi:	Besalú
Comarca:	La Garrotxa
Tipus de jaciment:	Alt medieval
Campanya:	Desembre de 2003/maig de 2004
Direcció:	Isabel Miquel / Jordi Sagrera

Memòria de les intervencions arqueològiques realitzades en el pati de la casa de la moneda de Besalú:

-Prospecció arqueològica (1-5 de desembre de 2003). ✓
Direcció: Jordi Sagrera.

-Excavació arqueològica (5 de desembre de 2003 a 2 de gener de 2004). ✓
Direcció: Isabel Miquel.

-Rebliment de les estructures (10-21 de maig de 2004). ✓
Direcció : Jordi Sagrera.

1. Fitxa tècnica del jaciment.

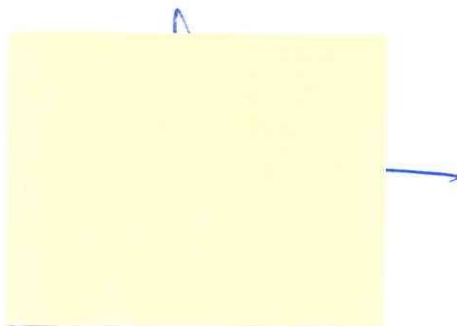
Municipi: Besalú
Comarca: La Garrotxa
Localització: Plànol E:1/5000 Besalú 257-6-7 (302-87). Institut Cartogràfic de Catalunya
Coordenades U.T.M. X: 475.290
Y: 672.220
Altitud: 158,60 m.s.n.m.
Tipus de jaciment: altmedieval
Cronologia: ss. IX-XIII

Bibliografia: F. Busquets i C. Freixa, Actuacions arqueològiques en el centre històric de Besalú (La Garrotxa): carrer del Portalet, carrer del Pont Vell, carrer Major, carrer Tallaferró i carrer de la Devesa, *Quartres Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona*, Figueres, 1998, 300-319.

Mir F., (1995) *El centre històric de Besal. Estudi urbanístic*, Ed. El Bassegoda, Olot

Observacions: Aquest document aplega la memòria tècnica de tres intervencions arqueològiques que han incidit en el mateix jaciment i en el mateix àmbit i de les que la segona és consqüència directa de la primera i la tercera de les dues anteriors:

- La prospecció arqueològica.
- L'excavació arqueològica.
- El rebliment de les estructures descobertes.

2. Índex.

1. Fitxa tècnica del jaciment.	1
2. Índex.	2
3. Descripció geogràfica i context històric.	3.
4. Bibliografia	5.
5. Motivacions i objectius de la intervenció arqueològica.	7
6. Metodologia de treball.	8
7. Descripció de les unitats estratigràfiques.	10
8. Conclusions	18
9. Bibliografia	23
10. Inventari del material arqueològic.	24

Apèndix:

Bibuix del material.

Planimetria.

Reportatge fotogràfic

3. descripció geogràfica i context històric.

El municipi de Besalú (La Garrotxa) es troba situat a la conca mitjana del riu Fluvià. La població s'assenta sobre una plana al·luvial quaternària posteriorment fressada pel mateix riu i per petits afluents que convergeixen en aquest indret: la riera Capellada, el Ganganell i el Junyell.

El centre històric s'estén pel turó format per l'antic recinte del castell i del priorat de Santa Maria que juntament amb el sector de la Devesa i el capdamunt del carrer Bernat Tallaferro, al nord-est formen el que històricament s'ha anomenat com la Força Vella de Besalú. Tanmateix el centre històric s'escampa a l'empara del turó en una plaça que integra el barri format per Sant Vicenç i el carrer Major, la plaça i el carrer del pont, per una banda, i el Prat de Sant Pere, per l'altra, ja a l'extrem sud de la vila.

Durant el mes de desembre de 2003 i fins el 2 de gener de 2004, es va realitzar una excavació arqueològica en el pati de la casa núm. 24 del carrer Bernat Tallaferro de Besalú. La finca coneguda amb el nom de la Casa de la Moneda havia estat caserna de la Guàrdia Civil i actualment resta abandonada.

L'accés es pot fer pel nord des del tram urbà de la carretera comarcal C-150 pujant pel carrer de la Devesa on hi ha una porta secundària. També des de la plaça, a migdia, enfilant el carrer Bernat Tallaferro.

Les notícies històriques assenyalen el turó del castell i de Santa Maria, un punt dominant sobre una important cruïlla de comunicacions, com l'origen de Besalú.

Els primers indicis clars d'ocupació humana, per bé que aïllats i inconnexes, es remunten a la primera edat del Ferro (650/600 a.C.) i apunten la Devesa i el tram nord del carrer Bernat Tallaferro com l'indret on s'hauria fundat un assentament de l'ibèric final (segona meitat del segle II a.C.). De l'hàbitat inicial se'n tenen escasses dades físiques però el descobriment d'un camp de sitges a la Devesa associat a estructures d'habitació en palesen l'existència.

Seguint a la zona de la Devesa, i sobre l'antic camp de Sitges, a principis del segle I a.C., es va bastir una casa o cases, ja en ple procés de romanització, que hauria funcionat durant almenys la primera meitat d'aquell segle. Això significa que aparentment hi va haver continuïtat de poblament durant aquell període. De fet les reformes i refaccions dels segles I i III d.C. i altres posteriors al segle IV d.C. detectades sobre les estructures republicanes apunten en aquesta direcció per a tota l'antiguitat.

En el seguiment arqueològic de la canalització del gas pel centre històric es va posar de manifest que hàbitat d'època romana estava estès també més enllà del turó, especialment pels entorns del carrer Major. Sovint s'ha especulat sobre quina mena d'establiment romà hi havia a Besalú. Deuria ser prou consolidat i potent com perquè a la tardoantiguitat es configurés en un *castrum*. És el *castrum Bisulduni* que s'esmenta en els documents del segle X com a capital del comtat homònim. Però que caldria entendre com una població enlairada i fortificada i no pas com un castell feudal.

A finals del segle X es fundava i dotava el monestir benedictí de Sant Pere i una canònica a l'església de Sant Genís i Sant Miquel que arribà a esdevenir la seu del bisbat de Besalú en els tres anys que perdurà (1017-1020).

El segle XI és un període on la vila de Besalú culmina un procés de forta rellevància històrica encetat uns anys abans. Si, en el segle X, els comtes de Besalú van fundar el monestir de Sant Pere i van instituir una canònica a l'església de Sant Genís i Sant Miquel, en el segle XI van aconseguir, per bé que efímerament, el bisbat de Besalú amb seu a l'església suara esmentada (1017-1020), es va construir el castell comtal i es va fortificar de nou el recinte de la Força. El 1029, en una acta de pacificació entre el comte Guillem (1020-1052) i l'abat de St Pere, l'abat donava 300 mesures de calç prop de l'edifici del palau del comte (M. Galimany, 1990, 192). Era el *castro novo* dels documents. A diferència de l'anterior aquest era un castell feudal i no una zona urbana fortificada. També es va bastir un nou recinte murat destinat a protegir i tancar el barri crescut al peu del turó al voltant de la plaça i dels actuals carrers Major i del Pont Vell. La construcció del mateix pont data d'aquest moment

El 1111 s'extingia el casal comtal de Besalú però el procés de creixement urbà no es va aturar. A finals del segle XII es començava a urbanitzar el Prat de Sant Pere sota la tutela i domini del cenobi i en arribar al segle XIII s'enderrocava part de la muralla del Ganganell bastida el segle XI

En el segle XIV el rei Pere III ordenava el redreçament de les velles defenses de Besalú i la construcció d'una nova muralla que acollia dins el seu recinte tots els establiments urbans fins aleshores desprotegits especialment el Prat de Sant Pere i el barri del Torell. Aquests murs, bastits a la segona meitat del segle, ampliaven les defenses des de Rocafort cap el sud vorejant el Fluvià amb els portals del pont, dels jueus i d'en Closes (Portalet). Després per l'actual carrer de les hortes on un portal hi baixava, continuava fins a trobar-se amb el camí d'Olot on hi havia situat el portal homònim. Allí canviava de sentit i pujava per la galta de llevant del que ara és el Passeig Pare Pujiula (antic Firal), fins a trobar-se amb el portal de Portaguera (Ganganell). El barri del Torell també es protegia amb un nou mur on s'obria un portal del mateix nom. Finalment enllaçava amb els murs antics vora Santa Maria de Bell.lloc on hi havia el darrer portal.

El segle XV marca la decadència de Besalú en contrast amb altres viles emergents com Olot. Les vicissituds històriques i la transcendència militar de Besalú varen passar factura a la població especialment en el segle XVII.

4. Bibliografia.

- J. A. Adell, Vila de Besalú, *Catalunya Romànica*, vol. IV, *La Garrotxa*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1990, 162-168.
- J. Alanyà Roig, Besalú, *vida i organització d'una juderia*, Besalú, 1996.
- F. Busquets i C. Freixa, Actuacions arqueològiques en el centre històric de Besalú (La Garrotxa): carrer del Portalet, carrer del Pont Vell, carrer Major, carrer Tallaferro i carrer de la Devesa, *Quartas Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona*, Figueres, 1998, 300-319.
- M. Galimany, Sant Pere de Besalú, *Catalunya Romànica*, vol. IV, *La Garrotxa*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1990, 190.
- R. Grabolosa, *Besalú: un país aspre i antic*, 2ª edició, Ed. Montblanc-Martín, col·lecció de monografies locals, 1973.
- M. Grau Montserrat, *La juderia de Besalú (Girona) (siglos XIII al XV)*, Col·lecció Font Moixina, Olot, 1997.
- Junyent, E. (1972) Algunes remarques a l'entron de Santa Maria de Besalú, *I Assemblea d'Estudis sobre el Comtat (Besalú 1968)*, Olot 13-20.
- Llinàs J., Mallorquí E., Merino J. & Montalbán C. (2003), *El castell de Sant Joan de Lloret*, Col·lecció Els Frares, Lloret de Mar. F. J. Mir del Pozo, *El centre històric de Besalú. Estudi urbanístic*, Ed. Edicions el Bassegoda, Olot, 1995.
- Marquès J.M., Pergamins de Santa Maria de Besalú a l'arxiu Diocesà de Girona, *Annals*, 1990-1991, Patronat d'Estudis històrics d'Olot i comarca, 239-310.
- N. El Molar, Edificios religiosos de los judíos en Besalú, *Misión*, núm. 498, Olot, 1965.
- F. J. Mir del Pozo, Estructura urbana de Besalú a la Baixa Edat Mitjana, *V Assemblea d'Estudis del comtat de Besalú*, Besalú, 1983, 223-241.
- Mir F., (1995) *El centre històric de Besalú. Estudi urbanístic*, Ed. El Bassegoda, Olot
- Montsalvatje F., (1889), *Noticias históricas. Besalú. Su historia, sus condes, su obispado y sus monumentos*, vol. I, Olot.
- Montsalvatje F., (1890), *Noticias históricas. Besalú. Su historia, sus condes, su obispado y sus monumentos*, vol. II, Olot.
- A. del Pozo Pujol de Senillosa, Pedro IV y las murallas de Besalú, *Amics de Besalú*, *VII Assemblea d'Estudis del seu Comtat*, 1991, 205-224.
- J. Ma de Solà-Morales, Llinatges besalunencs dels segles XIV i XV, *Ia Assemblea d'Estudis del Comtat de Besalú*, 1968, 169-225.
- J. Ma de Solà-Morales, *Construcció, reconstruccions i reformes del Pont Romànic de Besalú*, Biblioteca Olotina, Olot, 1971.

Pons i Guri J.M., Palou H., (2002) *Un cartoral de la canònica agustiniana de Santa Maria del castell de Besalú (segles X-XV)*, Fundació Noguera, Barcelona.

Sobrequés S., Riera S., Rovira M. & Ordeig R., (2003), *Catalunya Carolíngia, vol. V, Els comtats de Girona, Besalú i Peralada, segona part*, Barcelona, 2003.

5. Motivacions i objectius de la intervenció arqueològica.

La intervenció s'emmarca dins un projecte d'excavacions arqueològiques en el nucli històric de Besalú impulsat per l'Ajuntament de la vila. L'execució va anar a càrrec de l'Institut del Patrimoni Cultural de la Universitat de Girona, entitat que manté un conveni de col·laboració amb el municipi per tal de revaloritzar el patrimoni històric, arqueològic i arquitectònic del centre històric.

L'immoble consta d'una part construïda situada al sud i un pati –on s'ha ubicat l'excavació– al nord-est. El pati dibuixa una planta trapezoidal amb una superfície aproximada de 450 m². Es troba encaixonat per l'antiga muralla que dona al carrer de Rocafort a llevant, per l'escorxador municipal al nord i pel pati de la casa núm. 26 del carrer Bernat Tallaferró a ponent. El desnivell existent entre el solar i el nivell de circulació del carrer Rocafort és de gairebé set metres, que ve salvat per la muralla, mentre que el carrer Tallaferró se situa a la mateixa cota. L'accés es fa des d'aquest carrer a través d'un passadís estret i llarg.

L'interès arqueològic es determinava, abans de la intervenció, per la proximitat de la muralla. Malgrat que és una defensa imponent i el pany més ben conservat, es desconeixia el moment de construcció. La possibilitat d'excavar per la banda interna havia de permetre l'establiment d'una seqüència estratigràfica completa i per tant, la datació a partir dels registres arqueològics.

Un altre valor igualment cabdal, rau en la proximitat immediata del sector alt de la Devesa, espai urbà que ja havia estat objecte d'excavació arqueològica el 1998. Les troballes determinaren diverses fases històriques amb edificis, sitges i fortificacions que abasten des del segle VI a.C. fins a l'actualitat amb una especial incidència per a l'època romana, tardoantiga i altmedieval (Busquets/Freixa 1998, 300-319).

6. Metodología de treball.

Els treballs inicials van consistir en l'obertura d'unes rases de 50 cms d'amplada i disposades en direcció est-oest realitzades amb una excavadora amb la finalitat de determinar la fondària i l'abast dels nivells superficials així com intentar una aproximació sobre l'entitat i estratigrafia dels nivells arqueològics. L'execució d'aquesta primera fase va estar dirigida per Jordi Sagrera i es va desenvolupar entre els dies 1 i 5 de desembre de 2003. Aviat es va poder comprovar que tot el pati estava colgat per una capa general de terres orgàniques amb un gruix que oscil·lava entre els 120 cms i els 150 cms de fondària. Els materials apareguts assenyalaven que el reompliment es va fer vers la darrereria del segle XVII o començaments del segle XVIII. La ceràmica recollida esdevenia un garbuix cronològic que abastava des de campaniana B a africana D i des d'un kalathos ibèric fins a vidrada dels segles XVI i XVII i reflexos metàl·lics, blau valencià, etc. En conseqüència es va decidir per factors d'economia extreure l'esmentada capa d'arreu del pati amb màquina excavadora fins a la cota arqueològicament més interessant. Per raons de viabilitat i per prudència es van deixar sense rebaixar alguns marges prop de les parets de l'escorxador, de la casa núm. 26 del carrer Tallaferro i especialment de l'edifici de la Casa de la Moneda que presentava greus problemes estructurals que amenaçaven ruïna. Els rebaixos es van perllongar durant tota aquella setmana fins que es va deixar a la vista tot un seguit d'estructures d'habitació que si fa o no fa planaven a la mateixa profunditat. Cap el nord-est s'habilitava una rampa i es deixava un racó sense tocar en detectar-se una sitja medieval que malauradament va ser escapçada en obrir una de les primeres rases.

Un cop enllestida aquesta fase es va procedir a la intervenció arqueològica més convencional que es va desenvolupar entre els dies 5 de desembre de 2003 i el 2 de gener de 2004. Ara, la direcció anava a càrrec de n'Isabel Miquel que va comptar amb 2 auxiliars d'excavació: Sandra Font i Taïs Sánchez.. Els treballs es van concentrar principalment en netejar, perfilar i documentar tot allò que s'havia deixat mig al descobert. Per tant l'excavació física es va restringir a uns punts determinats.

La metodologia d'excavació va seguir, fins allà on es va poder, el mètode estratigràfic Harris d'excavació en extensió. Les fitxes emprades són una adaptació del model proposat per Harris. Les sigles de referència són CM per tot el jaciment. Les rases inicials no s'han tingut en compte en el registre perquè finalment tot va quedar unificat en una sola cala.

La numeració de les U.E. es va establir amb dígitos començant per 1000 en referència a la cala oberta. Així, les U.E. a partir de 1001, 1002, 1003... successivament fins el final de la relació sense talls ni salts en la numeració. Tampoc s'han distingit subdivisions internes coma ara quadres, fets o àmbits perquè donada la relativa escassa complexitat estratigràfica s'ha considerat innecessari.

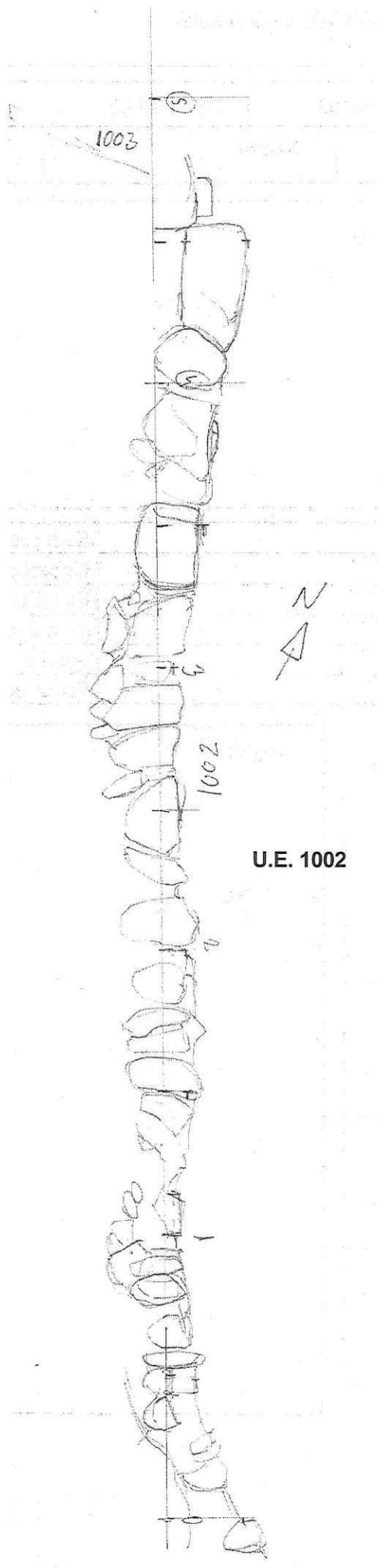
El punt « 0 » de l'excavació s'ha situat al peu de la muralla de Rocafort que coincideix amb el nivell de circulació del carrer davant la porta d'accés al recinte.

La planimetria en detall es va realitzar a escala E: 1/20. Així es van dibuixar totes i cadascuna de les diferents estructures de manera independent i de les que n'adjuntem còpia en paper. Paral·lelament es va realitzar un aixecament topogràfic mitjançant un teodolit on es van coordinar una cinquantena de punts que van permetre ajuntar i acoplar les estructures dibuixades. Les plantes ja muntades s'han imprès a escala E:1/100 que són les que apareixen a la planimetria final.

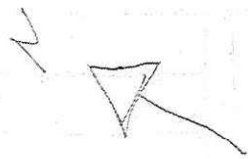

Inicialment des de l'ajuntament de Besalú es proposava deixar vistes les estructures documentades. Tanmateix les circumstàncies van obligar a demanar el rebliment de la cala excavada. Els motius provenen de l'estat ruïnós de l'immoble de la casa de la moneda. Un informe pericial aconsellava el rebliment de la cala perquè la proximitat amb la façana nord de l'edifici, amb greus patologies estructurals, podia afeblir-ne la resistència. Quan la municipalitat va adquirir el pati hi volia obrir una plaça pública i urbanitzar l'entorn d'un dels sectors del centre històrics més interessants i a l'hora més degradats. Val a dir que si bé el pati havia passat a titularitat pública l'edifici propiament continuava en mans privades. Constituïts en promotora van redactar un projecte de rehabilitació i construcció d'habitatges que feien perillar la preservació de les estructures excavades en el pati. Per aquesta raó es va demanar el rebliment de la cala arqueològica que es va realitzar el maig de 2004. Es va abocar una capa uniforme de terra sorrenca batuda (sauló) de 15/20 cm de gruix i per damunt es va colgar amb la terra extreta durant les intervencions arqueològiques.

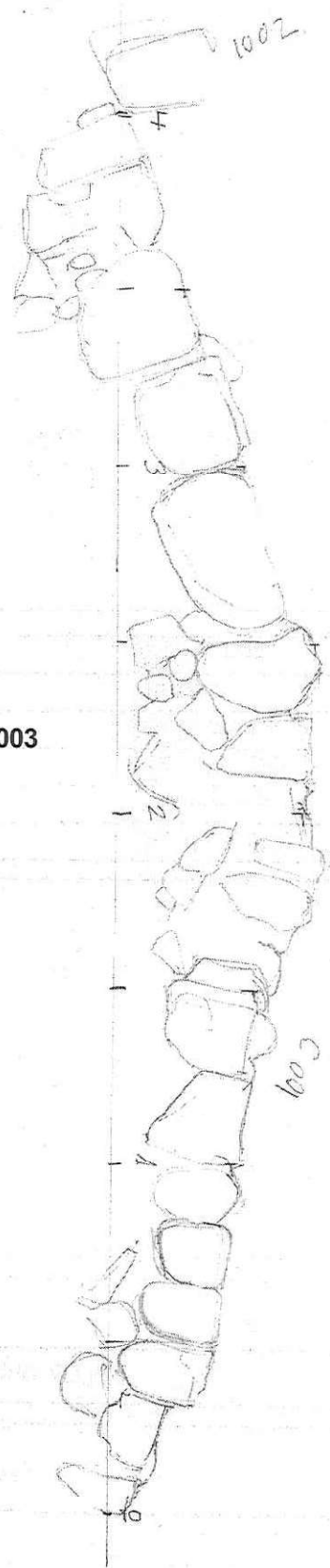

U.E. 1002

U.E. 1003

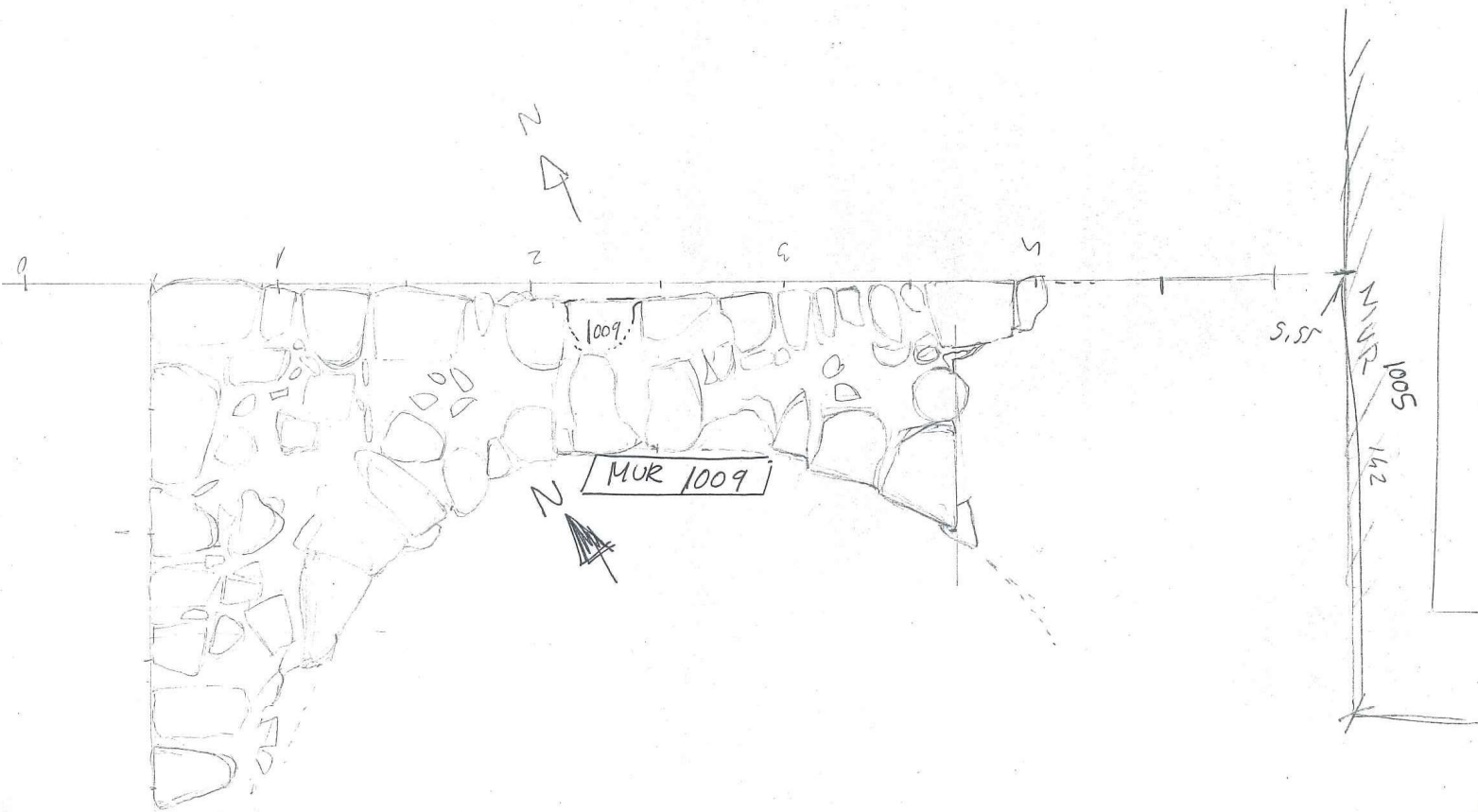
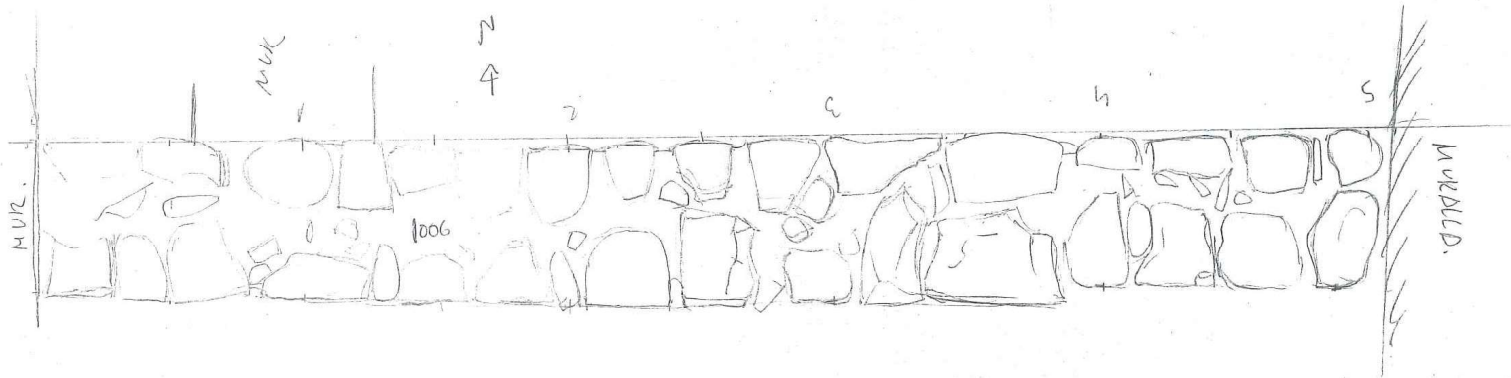
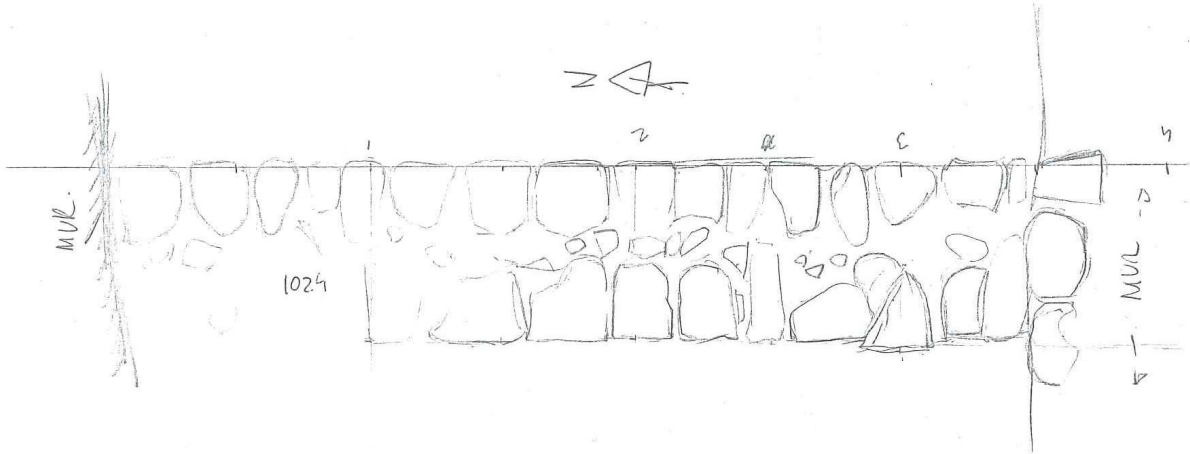

NA

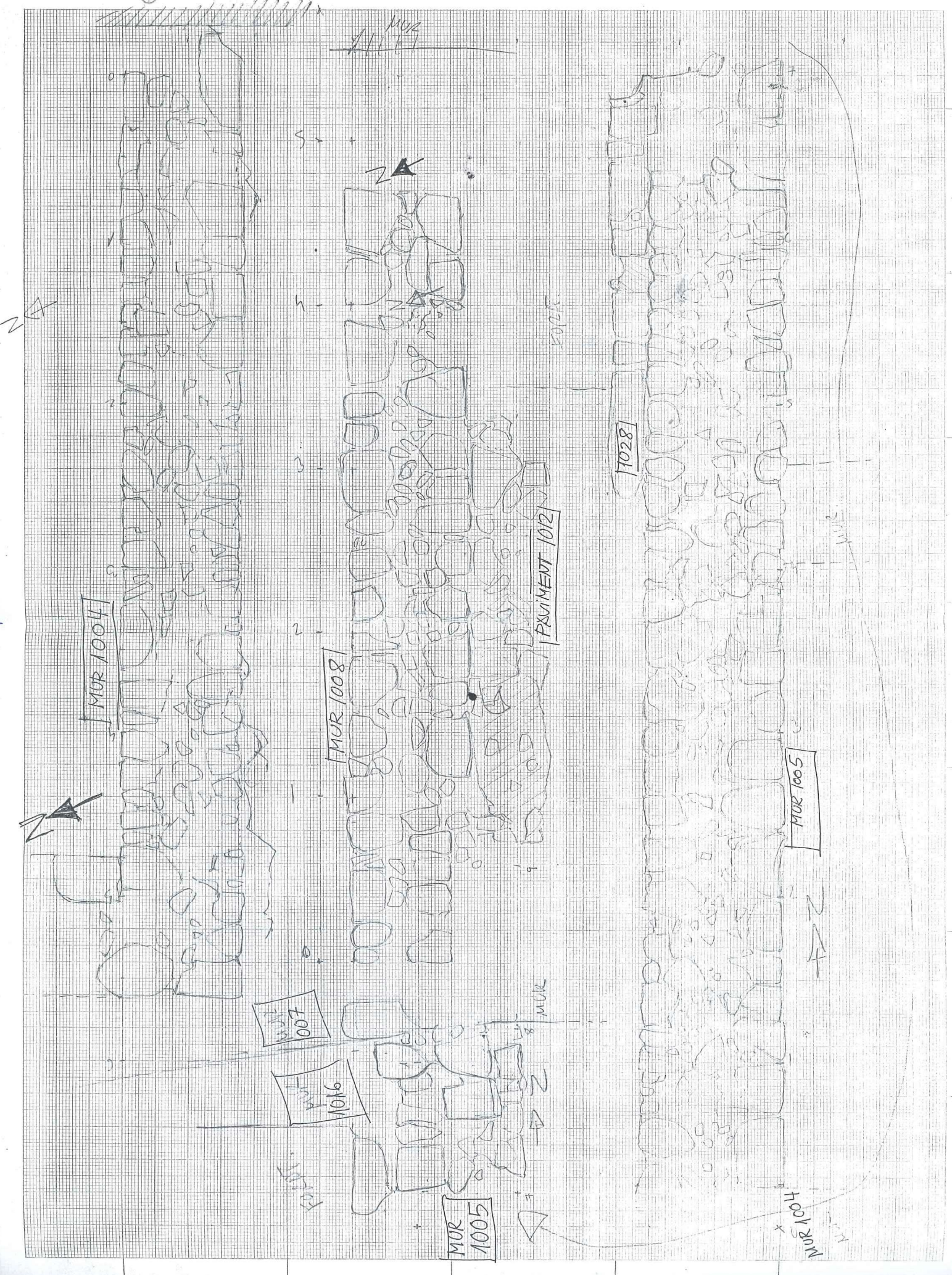

1007-1016

NA

NA

MUR

NA

FACE

MUR

NA

NORTH

MUR 1004

MUR 1007

MUR 1016

MUR 1008

PSYCHICENT 1012

1028

MUR 1005

MUR 1005

MUR

7. Descripció de les unitats estratigràfiques.

LLISTAT D'U.E.: CASA DE LA MONEDA (BESALÚ). Desembre 2003.

CM.03	1001	Superficial
CM.03	1002	Mur d'una sola filada (queda penjat per sota) orientat N-E i S- O.
CM.03	1003	Mur de dues filades (també queda penjat per sota) orientat N-O, S-E
CM.03	1004	Mur amb direcció est-oest que s'adosa per la banda de llevant a la muralla 1004.
CM.03	1005	Mur en direcció nord-sud.
CM.03	1006	Mur orientat est-oest. Per la seva banda de llevant s'adosa a la muralla. Mur paral·lel amb el mur numero 1004.
CM.03	1007	Mur orientat est-oest.
CM.03	1008	Mur orientat est oest. El mur en aquest cas, queda tallat per les dues bandes i no s'adosa a cap altre mur.
CM.03.	1009	Mur situat a la banda sud-oest de la cala i per sota del mur 1003.
CM.03	1010	Reompliment de una sitja situada a la part nord-est del jaciment.
CM.03	1011	Retall de una sitja, situada a la part nor-est del jaciment, retallant la U.E. 1015.
CM.03	1012	Nivell de paviment de codols, situat a la banda sud del mur 1008.
CM.03	1013	Paviment de codols delimitat pels murs U.E. 1007 i 1005.
CM.03	1014	Muralla.
CM.03	1015	Sediment de terra retallat per la sitja U.E. 1011

CM.03	1016	Mur en direcció est-oest que sembla que apareix per sota del mur 1007.
CM.03	1017	Nivell de terra entre els murs 1002, 1003, 1004 i el marge sud de la cala.
CM.03	1018	Nivell de terra marró, situat entre els murs 1009 i el paviment 1012.
CM.03	1019	Nivell de terra situat entre els murs 1008 i el paviment 1013
CM.03	1020	Nivell de terra, situat a ponent dels murs 1007, 1008 i 1009 i els paviments 1012 i 1013.
CM.03	1021	Nivell de terra marró entre entre les U.E. 1015 i 1006.
CM.03	1022	Nivell de terra de color marro fosc entre els murs 1004, 1005 i 1006.
CM.03	1023	Nivell de cendres, situat dins de la sitja 1011. sembla que podria ser una llar, ja que les cendres estan rodejades de pedres.
CM.03	1024	Mur orientat nord-sud situat a llevant del mur U.E. 1005
CM.03	1025	Nivell de terra per sota del paviment 1013.
CM.03	1026	Nivell de terra per sota de 1017.
CM.03	1027	Nivell de terra sota 1018
CM.03	1028	Mur orientat nord-sud per sota 1005.
CM.03	1029	Mur orientat est-oest. Mur fet amb morter. Possible façana de l'antiga caserna de la guàrdia civil o casa de la moneda.
CM.03	1030	Mur nord-sud imbricat amb el mur U.E. 1029 al sud del pati
CM.03	1031	Mur nord-sud que connecta amb el mur U.E. 1029 pel sud.
CM.03	1032	Mur nord-sud imbricat amb el mur U.E. 1029.

U.E. 1001.

Amb aquest registre es van aplegar tots els sediments excavats amb la màquina durant l'obertura de les rases inicials i també de les extraccions de terra efectuades a l'hora d'obrir la cala general en el pati. En realitat però s'hi descobrien dues capes de terra sobreposades. A nivell superficial se'n descobria una de prima (10-15 cms de potència) de composició orgànica i material ceràmic dels segles XVII-XX que ens remunta al període més recent del pati quan l'espai era destinat al cultiu d'horta. Per sota es descobria una terra també orgànica però no tant fosca on hi apareixien restes de morter i runa. La ceràmica recollida aportava una cronologia molt laxa des d'època antiga fins al segle XVII amb predomini de la ceràmica més moderna (segles XVI i XVII). L'estrat era molt uniforme i general amb una potència mitjana de 100-130 cm.

U.E. 1002.

Restes d'una estructura d'obra feta de còdols i morter de calç que es projectava des del perfil sud de la cala en direcció nord descrivint un segment d'arc. Presentava una sola filada. Les restes molt desfigurades d'una estructura similar van constatar que es tractava dels vestigis d'una claveguera o una conducció d'aigua de rec. Es trobava sota el nivell superficial i retallava una capa de sediment (U.E. 1017) que colgava algunes estructures altmedievals. No s'ha datat a partir dels registres arqueològics però és clarament posterior a totes les estructures d'habitació documentades dins l'àmbit de l'excavació.

U.E. 1003.

Estructura de còdols i morter de calç amb aparença de mur situada sota el nivell superficial i que discorria en direcció est-oest. Per llevant quedava perduda en connectar amb la claveguera U.E. 1002. Per ponent, es projectava més enllà del perfil de la cala, vora l'angle sudoccidental. Juntament amb la claveguera U.E. 1002 és l'element constructiu més modern documentat a l'excavació. Es fonamentava parcialment per sobre de l'U.E. 1017. La manca d'elements de connexió amb altres estructures no ens permet aventurar un interpretació coherent.

U.E. 1004.

Mur est-oest situat al suda de la cala. Per la banda de ponent s'imbrica amb el mur U.E. 1005, mentre que, per llevant, s'entrega a la muralla de Rocafort (U.E. 1014). Està bastit amb còdols desbastats lloigats amb fang. No s'aprecia banquetta de fonamentació. Apareixia per sota de l'U.E. 1017.

U.E. 1005.

Mur nord-sud que s'imbrica per migdia amb el mur U.E. 1004 amb unes característiques tècniques similars. Pel nord s'entrega en el mur U.E. 1007. Es descobreix parcialment per sota de l'U.E. 1017. S'assenta per la banda nord sobre un altre mur: U.E. 1028.

U.E. 1006.

Mur est-oest que s'adosa en el mur U.E. 1005 per ponent i amb la muralla de Rocafort per llevant. Presenta una configuració similar al dels murs U.E. 1004 i 1005, ja descrits. Estava cobert per una capa de sediment U.E. 1015.

U.E. 1007.

Mur de 85 cm d'amplada mitjana, orientat en direcció est-oest que es localitzava al nord de la cala. Per ponent s'endinsava en el perfil de la cala, mentre, per llevant, es perdia sota la rampa d'accés que es va habilitar per baixar a l'excavació. Estava cobert, part pel nivell superficial i part per l'U.E. 1015.

U.E. 1008.

Mur est-oest localitzat al mig de la cala. Es tracta d'una estructura de còdols lligats amb fang de la que se'n conserva una única filada. Per ponent desapareix qualsevol rastre pocs centímetres abans d'arribar al marge occidental de la cala. Per llevant, es perd abans d'arribar a connectar amb el mur U.E. 1005, malgrat que estem convençut que s'hi adosaba originalment.

U.E. 1009.

Estructura de còdols lligats amb fang localitzada a l'angle sud-oest de la cala. Es descobria per sota de l'U.E. 1003 i 1017. Se'n conservava un filada i descrivia, en planta, un cos absidat. Per la banda nord era recte mentre que, pel sud, dibuixava un semicercle. El precari estat de conservació, resta perduda per la banda de llevant, no permet copçar el tipus de connexió amb altres murs.

U.E. 1010.

Farciment de la sitja U.E. 1011. Estava format per un sediment de terra flonja amb presència notable de cendres i abundant material ceràmic que permet situar el moment d'amortització de la sitja cap a mitjan segle XIII.

U.E. 1011.

Sitja excavada a l'U.E. 1015 i situada al nord-est de la cala. Es trobava escapçada d'antic. La part conservada dibuixava un dipòsit ovoide amb una amplada màxima conservada de 140 cm aprox. Al fons hi apareixien els vestigis d'una llar de foc U.E. 1023. L'U.E. 1010 era la capa de sediment que la colgava.

U.E. 1012.

Restes d'un paviment de còdols disposat sobre una prima solera de terra compactada i amara de morter de calç que es descobria a migdia del mur U.E. 1008. Se'n conservava un breu fragment que s'entregava al mur U.E. 1008.

U.E. 1013.

Paviment de còdols col·locats sobre una solera de perra compactada i amarada amb morter de calç situat al nord-oest de la cala. S'entregava als murs U.E. 1016, 1028 i possiblement també amb el mur U.E. 1008, malgrat que hauria funcionat també en una fase posterior lligada a una estança delimitada pels murs U.E. 1007, 1005 i 1008. Estava cobert per una capa de sediment U.E. 1020.

U.E. 1014.

Muralla abocada sobre el carrer Rocafort i que marca el límit oriental del pati de la casa de la moneda. Arqueològicament és l'estructura més antiga documentada a l'excavació. Es tracta d'un poderós mur d'uns 3 m. de gruix bastit amb còdols desbastats i lligats amb un espès i sòlid morter de calç que en el recorregut del carrer Rocafort es conserva en una alçada que arriba més enllà dels 9 metres. En el tram del pati objecte d'excavació s'hi sobreposen dues filades modernes que suporten uns pilars de pedra i morter del segle XIX que haurien conformat una pèrgola.

U.E. 1015.

Sediment de terra argilosa amb contingut d'elements orgànics localitzat a la banda nord-est de la cala. Es detectava sota el nivell superficial i cobria el mur 1006, 1024 i 107 parcialment. La sitja U.E. 1011 es va obrir retallat aquest estrat. Els materials arqueològics recuperats en situen la formació en època medieval i en un moment anterior a mitjan segle XIII que és quan es va amortitzar l'esmentada sitja.

U.E. 1016.

Mur est-oest que va aparèixer sota el mur U.E. 1007, fet que en va impedir l'excavació arqueològica. La orientació no era exactament la mateixa, la qual cosa va permetre documentar la imbricació amb el mur U.E. 1024 per l'extrem oriental. Aquesta circumstància també va permetre comprovar que el paviment u.e. 1013 se li entregava.

U.E. 1017.

Sediment de terra que cobria el mur U.E. 1004, al sud de la cala i que fou retallat en bastir la claveguera U.E. 1002 i l'estructura U.E. 1003. Amb una potència mitjana d'uns 40 cm va aportar un repertori ceràmic molt variat, des de material augusteu fins a grises medievals. Tanmateix la datació final se situa en un horitzó cronològic poc concret entre els segles XI i XII.

U.E. 1018.

Estrat de terra marronosa situat al sud-oest de la cala que cobria el mur U.E. 1009 i el paviment U.E. 1012. marca l'amortització d'aquestes estructures. El material recollit va ser molt escàs i no permet una datació acurada

U.E. 1019.

Sediment situat entre el mur U.E. 1008 i el paviment U.E. 1013. Està format per una terra heterogènia que cobreix parcialment el mur U.E. 1008 i està molt afectat per l'extracció de terres efectuats inicialment amb la màquina excavadora. Hauria format part d'un estrat d'amortització posterior a l'abandonament de l'estança marcada pels murs U.E. 1008, 1005 i 1007 i el mateix paviment U.E. 1013. El material situa la formació en època medieval segles XI-XIII, sense matitzacions.

U.E. 1020.

Sediment situat a ponent de l'estança formada pels murs U.E. 1008, 1007 i 1005. Cobreix parcialment el paviment U.E. 1013 i marca el rebliment posterior a l'abandonament de la mateixa estança. Estratigràficament i cronològicament és assimilable a U.E. 1015.

U.E. 1021.

Estrat de terra argilosa compacta situada immediatament al nord del mur U.E. 1006 i cobert pel sediment U.E. 1015. Entrega en el mur U.E. 1008 i la seva disposició planera el fa interpretar com un possible sòl de circulació de terra trepitjada. El poc material ceràmic recollit remunta la formació en un moment poc precís de l'alta edat mitjana (segles IX-XI).

U.E. 1022.

Estrat de terra argilosa compacta descobert a l'interior de l'estança delimitada pels murs U.E. 1004, 1006, 1005 i la muralla. D'aspecte i cronologia similar a U.E. 1021 en fa creure que es tracta d'un paviment de terra trepitjada.

U.E. 1023.

Restes d'una llar situades en el fons de la sitja U.E. 1011. En el fons planer del dipòsit s'hi ha localitzat tres còdols rierencs clavats verticalment i disposats radialment respecte del teòric centre de la sitja. L'ingent quantitat de cendres i carbons que cobria els còdols ha fet creure que es tracta de les restes d'una llar que reutilitza la sitja. El rebliment superior de la sitja U.E. 1010 -cobreix aquesta unitat estratigràfica- en marca el terminus ante quem vers mitjan segle XIII.

U.E. 1024.

Mur de pedra lligada en fang orientat de nord a sud i que s'entrega als murs U.E. 1006 a migdia, i 1007 a tramuntana, amb els que hauria funcionat en un moment determinat. Estava cobert per l'U.E. 1015 i, fins i tot, pel paviment de terra trepitjada U.E. 1021.

U.E. 1025.

Sediment de terra argilosa amb abundància de rierencs menuts que es descobreix immediatament per sota el paviment U.E. 1013. Es va rebaixar dins una cala quadrada de 2x2 metres fins a una fondària d'1 m. sense poder determinar cap canvi estratigràfic.

El material ceràmic és escàs i ha aparegut exclusivament durant els primers 40 cm excavats. La presència de ceràmica de cuina molt tardana de procedència nordafricana (segle VII) juntament amb el fragment de vora d'una sitra de pasta grollera i cuita reductora i, finalment, uns fragments escadussers de ceràmica espatulada remunten la cronologia a un moment imprecís desl segles IX-X.

U.E. 1026.

Sediment de terra compactada cobert per U.E. 1017. La proximitat amb el marge sud de la cala i del mur U.E. 1004 no ha deixat marga par a l'excavació efectiva. Tanmateix sembla que s'entrega al dit mur U.E. 1004 i fa creure que es tracta de les evidències d'un paviment de terra trepitjada.

U.E. 1027.

Sediment de terra argilosa que es dexcobreix per sota de l'U.E. 1018. L'escassa potència 10/15 cm i la inexistència de material ceràmic no permet agosarar una interpretació fiable. No obstant això, sembla que podria tractar-se de part de la solera del paviment de còdols U.E. 1012.

U.E. 1028.

Restes d'un mur en direcció nord sud sobre el que se sustenta un altre mur: U.E. 1005 cap al nord de la cala. Només es va descobrir en rebentar parcialment el paviment de còdols U.E. 1013. Conserva només una filada de pedres (rierencs lligats amb fang) sense banquetta de fonamentació. Originalment hauria delimitat per llevant l'estança marcada pel paviment U.E. 1012. Fou enderrocat i per sobre se'n va bastir un altre U.E. 1005.

U.E. 1029.

Mur orientat est-oest que es va localitzar al sud del pati i fóra de l'ambit de la cala. La proximitat amb l'immoble de la casa de la moneda va desaconsellar-ne l'excavació per l'amenaça de ruïna que presentava segons els tècnics municipals. La intervenció es va limitar a la neteja superficial que no va costar gaire car afluava pràcticament a la superfície. Es tracta d'una estructura de pedra lligada amb morter de calç de 70 cm d'amplada que es troba imbricada amb el mur U.E. 1030, per ponent, i amb el mur U.E. 1032, per llevant. Per la cara interna presenta restes d'arrebossat de morter que encalava l'estança.

U.E. 1030.

Mur orientat nord-sud que s'imbrica amb el mur U.E. 1029 amb el que comparteix característiques tècniques i proporcions. Cap a migdia es projecta més enllà de la façana de la casa de la moneda..

U.E. 1031.

Mur orientat nor-sud que s'adossa contra el mur U.E. 1029 pel nord , mentre que, pel sud, es projecta vers la casa de la moneda. La tècnica i caraterístiques que presenta són similars als dos murs suara descrits (U.E. 1029 i 1030).

U.E. 1032.

Mur orientat nord-sud que s'imbrica, pel nord, amb el mur U.E. 1029. Amb aquest i el mur U.E. 1030 delimita una estança que s'estenia cap a migdia i lligava amb algunes de les parets interiors de l'immoble de la casa de la moneda.

8. Conclusions.

L'es troballes efectuades en el pati de la casa de la moneda han permès establir tres fases perfectament diferenciades i en les que, les dues primeres i més antigues tenen força coherència estructural entre elles.

-Fase inicial.

Les troballes documentades ens remetent, en una fase inicial, a una estança perfilada per uns murs gruixuts (entre 72 i 86 cms) bastits amb poca o nul·la fonamentació (núm. 1016, 1028 i potser 1002 de la planta adjunta) que delimiten un paviment de còdols rierencs que presentava algunes reparacions puntuals. Les parets, obrades amb còdols desbastats lligats amb fang, es trobaven arrasades fins pràcticament a nivell de paviment. Es va decidir l'obertura d'una cala de 2x2m en el paviment per excavar l'estratigrafia anterior i especialment la relacionada amb la construcció del paviment i, per tant de l'edifici. L'ocasió era excepcional car el mateix codolar la sellava i preservava intacta. La realitat però va assenyalar que no hi havien nivells arqueològics anteriors. Per sota del paviment apareixia una feble capa de preparació i més avall sorrells i pedregolers de formació aluvial, és a dir, terra estèril i verge. Afortunadament es va recollir material ceràmic de la solera que va resultar pobre però suficient per contextualitzar la construcció d'aquesta fase inicial en un moment indeterminat dels segles IX-X. La majoria dels fragments pertanyien a ceràmica romana de cronologia diversa però que arribava al segle VII d.C. Una datació més moderna se li pot atribuir a una vora amb vessador pertanyent a una sitra de ceràmica reduïda, una peça de clara influència carolíngia.

-Fase segona.

En un segon moment es modifica l'estructura inicial i es construeixen de nou un conjunt d'espais que delimiten un mínim de 3 habitacions. És interessant constatar que algunes de les parets s'entregaven a la muralla, circumstància que indica clarament que el bastió és anterior en el temps. La tècnica constructiva i l'estat de conservació és similar al de les parets descrites per la fase inicial, fet que fa sospitar que no s'allunyen gaire en el temps. Aquest és un aspecte important perquè en lloc es conservaven evidències d'enderroc, ni sediments relacionables amb l'amortització d'aquells edificis. Tot fa pensar que quan es van abandonar es van desmuntar sistemàticament, sostres, cobertes i parets per reutilitzar la pedra i tot el material de construcció aprofitable per bastir altres edificis. La manca de sediment impedeix també precisar el moment final d'aquelles estructures.

Els detalls apunten que els vells murs U.E. 1016 i U.E.1028 varen ser arrasats fins a nivell del paviment. Per sobre se n'hi van bastir dos de nous U.E. 1028 i U.E. 1007. L'orientació general era semblant però no pas exactament la mateixa. Per exemple, el mur U.E. 1007 es dibuixava esbiaixat respecte al seu precedent de tal manera que s'hi fonamentava en part però també damunt del vell parterra que, tantmateix, va ser reaprofitat com a paviment. A llevant de la primera habitació es descobrien les altres dues que es projectaven contra la muralla. Totes eren contemporànies perquè els murs romanaven perfectament imbricats entre ells.

El mur U.E. 1024 plantejava problemes d'interpretació. Semblava compartimentar l'estança del nord est però l'extrema proximitat i paral·lelisme amb el mur U.E.1028 dificultava l'adscripció a una fase concreta. Podria haver estat fruit d'una reforma posterior però arqueològicament semblava tallat per un dels murs de la segona fase (U.E. 1006).

El mur U.E. 1002 tancava la primera estança per migdia com a mínim des de la segona fase però no sabem si ja existia abans perquè el fragmentari estat de conservació ha fet perdre els contactes físics amb els elements claus d'ambdues fases. En tot cas, cal observar un nou paviment de còdols (U.E. 1012) similar a l'anterior (U.E. 1013) i, per tant un nou àmbit, el quart. Va aparèixer molt trencat i sense connexió tret de l'entrega que feia amb la paret suara esmentada.

Més enllà vers migdia es va descobrir l'element potser de més rellevància històrica. Era el mur U.E. 1009. Només conservava una filada i pels extrems havia desaparegut totalment sense cap possibilitat de rastrejar-ne la projecció amb el problema afegit que se situava a tocar dels límits dels marges rebaixats. Cal advertir que no sabem ben bé si ja funcionaria en el moment inicial perquè no hi han contactes físics, podria ser anterior, però queda perfectament clar que sí ho feia amb la segona fase. Tècnicament repetia els models constructius dels murs fins ara descrits. Tantmateix, el fet realment rellevant és l'estructura absidada, rectangular i carrada per l'exterior i semicircular per l'interior. Què podia ser? Després dels dubtes inicials es va anar imposant la creença cada cop més ferma de que s'havia localitzat part de la capçalera d'una església. La disposició més o menys nord-sud obligava a percebre un absis raonablement orientat a llevant. De fet és pràcticament la mateixa orientació de la veïna església de Santa Maria.

-Fase tercera: elements baixmedievals i posteriors.

La tercera fase, ve marcada per l'abandonament i amortització de tots els espais construïts. Ja s'ha comentat que no hi havia sediment relacionable perquè totes les estructures es van desmuntar sistemàticament fins a nivell de fonamentació. Des d'aquest moment, malhauradament incert, fins al reompliment general de finals del segle XVII hi ha un buit històric enorme que només es farceix per troballes puntuals.

Directament per sobre de les restes del mur absidat, recordem-ho el mur U.E. 1009, es va exhumar una estructura mal conservada, bastida amb pedra seca i poc acurada (U.E. 1003). La planta dibuixava un segment d'arc que, des del perfil de ponent de l'excavació, es perllongava fins a trobar-se amb una segona estructura (U.E.1002) que també estava molt castigada però que es va poder interpretar amb més convicció com l'evidència d'una claveguera. Ambdues es van construir després de l'abandonament i arrasament de les fases precedents. L'escassa fiabilitat dels sediments explorats, lamentablement afectats pels rebaixos de terra preliminars, van impedir agosarar cap cronologia.

Més sort es va tenir amb les restes d'una sitja medieval que va aparèixer retallant els nivells d'abandonament de l'habitació del nord-est. Precisament l'excavació d'aquests estrats van proporcionar material ceràmic medieval (grises i grolleres dels segles XII-XIII) amb petites inclusions de ceràmica romana i, per desgràcia nostre, alguna vidrada moderna procedent sens dubte del reompliment general del segle XVII. En canvi la sitja perfectament oboïde guardava un farciment intern generós amb el material ceràmic i més important, intacte. Tres còdols rierencs grossos disposats radialment en el fons de la sitja i l'abundància de carbons i cendres que tacaven de negre absolut tot el sediment que la colgava evidenciaven una reutilització del dipòsit com una llar exterior o potser una eventual cuina. Sigui el que sigui, el material de rebliment va resultar molt homogeni i notable. Abundaven les olles grises de perfil en essa, algunes nansades amb la vora lleugerament motllurada, que sovint presentaven motius decoratius incisos a la panxa: ratlles rectes i ones, pics... Cal esmentar la troballa d'un fragment de gerra amb vidrat intern de to verdós i l'absència de ceràmica decorada en verd i manganès. Tot plegat ens indicaria un conjunt de ple segle XIII molt similar, per exemple, al que va

proporcionar la sitja 13 del castell de Sant Joan de Lloret que també ha estat datada en aquest moment (Llinàs *et alii*. 2003, 90-93).

Quan es va excavar la sitja tota l'àrea de l'excavació ja era un pati o una eixida que estava delimitat pel carrer Tallaferro a ponent i la muralla, a llevant. Pel nord on ara hi ha l'escorxador, és una incògnita i pel sud amb cases que són el precedent de la casa de la moneda. L'edifici actual manté perfectament conservada l'estructura medieval amb parets, portes dovellades i algunes voltes. A manca d'un estudi aprofundit ens hem de refiar de l'aspecte d'aquest elements enumerats que, malgrat tot, ens podrien remuntar fins als segles XIII i XIV. Amb el temps s'hi han anat acumulant reformes i modificacions, principalment a la planta noble que han alterat substancialment la fesomia original. La façana de tramuntana que dona al pati objecte d'excavació arqueològica és potser la més alterada. Les obertures i especialment la balconada porticada assenyalen una contundent remodelació de vers el segle XIX. Aquesta circumstància va fer preveure la possibilitat de trobar en el pati vestigis de la façana medieval. Afortunadament van aflorar gairebé superficialment 4 murs lligats entre ells i que documentaven una façana més antiga (U.E. 1029, 1030, 1031 i 1032). Malgrat que no es van excavar pel perill de ruïna de l'immoble es van poder netejar i situar en planta. Restes d'estucat intern marcaven l'exterior la banda que mira al nord. Tècnicament difereixen moltíssim dels de les fases anteriors. Aquests eren de pedra amb còdols i també travertins desbastats i lligats amb filades amb un morter blanquinós i abundant.

Consideracions finals: la muralla i el conjunt canonical de Sant Genís i Sant Miquel.

Els resultats de la present intervenció arqueològica han proporcionat dades històriques inèdites i de cabdal importància per a comprendre l'evolució del *castrum* de Besalú entre els segles IX i XII. Pensem que les restes documentades aporten els primers possibles indicis de la ubicació de la canònica de Sant Genís i Sant Miquel fundada en el segle X que fins ara apareixia confosa i sense un context clar. Indirectament també es pot datar el tram de muralla del carrer de Rocafort vers el segle IX.

Com ja hem insistit, el tram de muralla tanca el pati de la casa de la Moneda per llevant. És un mur de més de 2 m de gruixa i de 8 d'alçada bastit bàsicament amb filades de còdols i pedruscall lligats amb un morter espès i molt sòlid. Tret de l'afegit d'una barana i uns pilars de pedra sobre el pas de ronda i d'una graonada d'accés per l'interior es conserva pràcticament intacte. Estructuralment forma part del cinturó defensiu que delimitava el recinte de la Força. Alguns autors el relacionen amb una primera ampliació del recinte del primitiu *castrum* datable en el segle XI, és el *castro novo* dels documents (Mir 1995, 65-67). Segurament apunta en aquest sentit el que es desprèn de l'acta de pacificació entre el comte Guillem el Gras (1020-1052) i l'abat de Sant Pere consignat l'any 1029 pel qual l'abat deixava 300 mesures de calç (...) *propter edificationem palatii mei* (...) (Galimany 1990, 192).

En realitat però un dels elements que s'han identificat amb aquesta reforma del segle XI, el portal de la Força, és posterior a la construcció de la muralla. De fet s'hi poden constatar fins a tres moments diferents: un primer dibuixaria un recinte que deixava foramurs el carrer Tallaferro, després una ampliació del cos murat ampliaria les defenses protegint la Força i part de la Devesa. El darrer moment el significaria l'obertura del portal de Força.

Encara s'observa per dins que, en obrir el portal, van esborancar la muralla deixant sense polir els retalls en el mur. Per sota del brancal de ponent apareixen les restes d'una muralla encara més antiga. La lectura vertical de les estructures assenyalen

clarament que la muralla de la Força o del carrer Rocafort va modificar un traçat més vell. Fa l'efecte que originalment el mur defensiu girava en angle recte a l'alçada del portal i que s'enfilava paral·lel al carrer Tallaferro cap a la Devesa. El 1998 es va fer el seguiment de la canalització del gas pel carrer i es va documentar arqueològicament en un recorregut de més de 40 m (Busquets/Freixa 1998, 300-319). Es va determinar que retallava estrats del segle IV d.C. però no es va concretar la datació. Es fa evident, com en cap lloc de Besalú, la reutilització de blocs de gres de notables proporcions tallats a la romana que, fins i tot, mostren sovint els forats de grípi. L'excavació a la casa de la Moneda demostra que la muralla de la Força ja existia tal com és ara amb la segona fase constructiva altmedieval i probablement des d'abans de la primera, fet que remunta la cronologia vers els segles IX-X.

Pel que fa a les restes documentades en el pati de la casa de la Moneda cal reconèixer que l'estat de conservació en què ens han pervingut és molt pobre. De fet només es preserven parcialment el paviment de dues estances i una, excepcionalment dues filades, dels murs que tanquen i delimiten els diferents espais. Cas aclaparador és el del suposat absis on, en alguns punts, s'ha perdut totalment el mur. La seqüència estratigràfica és realment curta. Sota un reompliment modern d'aproximadament 150 cm sense interès arqueològic apareixen les restes altmedievales, arrasades i sense nivells arqueològics associats (enderrcos, amortitzacions, estrats entre fases, etc.) la qual cosa aporta un gruix estratigràfic ínfim oscil·lant entre els 20 i els 50 cm de potència. No es detecten fonamentacions, ni rases prèvies i per sota de les estructures apareix immediatament la terra verge, sorral de formació al·luvial.

L'orientació a llevant i la mateixa estructura absidada del mur U.E. 1009 en fan gairebé inqüestionable la identificació amb la capçalera d'una església altmedieval que en el segle XIII feia temps que estava totalment amortitzada. Ara bé: quina?. La documentació comtal de Besalú situa una sèrie d'institucions religioses i esglésies ben conegudes: el monestir de Sant Pere, l'església parroquial de Sant Vicenç, l'església de Santa Maria i Sant Joan (després anomenada de Bell.lloc i destruïda en fer-se la carretera d'Olot) i finalment l'església de Sant Genís i Sant Miquel, també desapareguda i que la identifiquem amb les restes aparegudes en aquesta excavació.

El 977 el comte Miró hi va instituir una canònica, és a dir una comunitat de clergues regulars, i va dotar-la amb l'església de Sant Vicenç i amb la de Santa Maria (Bell.lloc) (Montsalvatje 1890, doc. núm. XIII, 244-247). Durant el segle XI va rebre nombroses donacions comtals fins el 1075 que s'esmenta per darrera vegada. (Montsalvatje 1890, doc. Num. XIX, 265-266). D'aleshores ençà només es fa referència a Santa Maria. De fet però els esments a Santa Maria venen d'abans. Alguns a Santa Maria i Sant Joan, altres a la capella del castell que també estava dedicada a Santa Maria i finalment uns quants a una església de Santa Maria que s'ha d'identificar amb Sant Genís i Sant Miquel. Els documents són poc explícits i, pel que fa a les dades topogràfiques, són més enumeratius que descriptius. El nombre considerable d'esglésies en un àmbit reduït, la repetició d'advocacions i la complexa relació d'absorcions, trasllats i dotacions que reben provoquen confusió. El problema se centra en un triangle format per Sant Genís i Sant Miquel per una banda i Santa Maria i Sant Joan i la capella del Castell per les altres dues. La desaparició de Sant Genís i Sant Miquel en els documents es veu compensada per Santa Maria que el 1084 es va adscriure al monestir agustinà de Sant Ruf d'Avinyó (Montsalvatje 1890, doc. núm. XX, 267-268). Es veu clar que el nou priorat de Santa Maria és l'hereu de la vella canònica i per tant dels seus dominis i relíquies com el fragment de la Vera Creu que suposadament portà de Roma el comte Bernat Tallaferro (Montsalvatje, 1890, 119-120; Marca, 1688. Ap. CC, col. 1040). És possible -però com veurem més endavant poc probable- que el canvi de nom vingui

motivats per l'abandonament i trasllat de Sant Genís i Sant Miquel a un nou emplaçament. El 1137 el comte li féu donació del castell comtal i fou a partir d'aleshores quan es va poder traslladar del seu emplaçament original al castell (...). També és pot intuir, des del 1084 o pocs anys abans, que el domini documental de Santa Maria fes referència a un trasllat de la canònica a l'església del castell que recordem que fou consagrada el 1055 (Montsalvatje, 1890, doc. núm. XVIII, 263-264). La tercera via possible i que creiem més versemblant és basa en el fet que la desaparició de Sant Genís i Sant Miquel respon al domini i preeminència que va agafar l'advocació de Santa Maria dins de la mateixa església. Recordem la donació que feia el comte de Besalú el 1074 (...) *Bernardus gratia Dei comes donator sum Domino Deo et Sancto ligno crucis et sanctae Mariae et sancto Michaeli et sancto Genesisio et omnibus sanctis quorum reliquiae sunt in praedicta ecclesia* (...) (Montsalvatje 1889, doc. Num. XIII, 269-270). De manera quasi idèntica es manifesta la donació de 1075 (...) *in nomine domini ego praedictus Bernardus gratia Dei comes donator sum Domino Deo et Sancto Ligno Crucis et Sanctae Mariae et Sancto Michaeli et Sancto Genesisio et omnibus sanctis quorum reliquiae sunt in predicta ecclesia* (...) (Montsalvatje, 1890, doc. núm. XVIII, 263-264). Veiem clarament que Santa Maria era una de les advocacions o altars que tenia l'església canonical i amb aquest sentit es pot entendre la donació que feia Bernat Tallaferro entre 1017 i 1020 (...) *ad domum Sancte Marie, que est fundata in castro Bisulduno*. (Pons/Palou 2002, doc. núm. 13). Per la data no pot atribuir-se a la capella del castell i per la ubicació dins el *castrum* es descarta Santa Maria i Sant Joan que era foramurs.

El esments topogràfics esdevenen claus en aquest garbuix. Tots els documents comtals referents a dites esglésies assenyalen una ubicació diferent (veieu per exemple els documents del segle X a Sobrequés *et alii* 2003, doc. num.453, 461, 613, 614, 622, 623, 624). Per Sant Genís i Sant Miquel repeteixen invariablement la mateixa fórmula: *ad domum Sancti Michaelis et Sancti Genesisii qui sunt infra castrum bisulduno... o infra muros bisulduno* (...). Contràriament a la tesi de Junyent (Junyent 1972, 13-20), en el nostre llatí medieval el terme *infra* no només vol dir sota sinó i sobretot dins (Pons/Palou 2002, 12, nota 6). Per tant la canònica es va fundar dins del recinte del *castrum*. És molt diferent el cas de Santa Maria i Sant Joan. Els documents altmedievals la situen indistintament *iusta castrum* o *prope moemia* (...). Gràcies a textos tardans sabem que derivà cap a altres denominacions: Santa Maria de Capellades i Santa Maria de Bell·lloc que permeten una ubicació més precisa vora el capdamunt de l'actual carrer Zafont i davant d'una de les portes de la Vila, la de Bell·lloc (Mir, 1983, 223-243).

9. Bibliografia.

Busquets F., Freixa M. (1998, Actuacions arqueològiques en el centre històric de Besalú (La Garrotxa): carrer del Portalet, carrer del Pont Vell, carrer Major, carrer Tallaferro i carrer de la Devesa, a *Quartas jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona, Figueres (Alt Empordà)*, Figueres, 300-319.

Galimany M. (1990), Sant Pere de Besalú, *Catalunya Romànica, vol. IV, La Garrotxa*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 190.

Junyent, E. (1972) Algunes remarques a l'entron de Santa maria de Besalú, *I Assemblea d'Estudis sobre el Comtat (Besalú 1968)*, Olot 13-20.

Llinàs J., Mallorquí E., Merino J. & Montalbán C. (2003), *El castell de Sant Joan de Lloret*, Col·lecció Els Frares, Lloret de Mar.

Mir F., (1995) *El centre històric de Besalú*, Ed. El Bassegoda, Olot.

Mir, F. (1983) Estructura urbana de Besalú a la baixa edat mitjana, *V Assemblea d'Estudis del comtat de Besalú*, Olot, 223-242.

Montsalvatje F., (1889), *Noticias históricas. Besalú. Su historia, sus condes, su obispado y sus monumentos*, vol. I, Olot.

Montsalvatje F., (1890), *Noticias históricas. Besalú. Su historia, sus condes, su obispado y sus monumentos*, vol. II, Olot.

Pons i Guri J.M., Palou H., (2002) *Un cartoral de la canònica agustiniana de Santa Maria del castell de Besalú (segles X-XV)*, Fundació Noguera, Barcelona.

Sobrequés S., Riera S., Rovira M. & Ordeig R., (2003), *Catalunya Carolíngia, vol. V, Els comtats de Girona, Besalú i Peralada, segona part*, Barcelona, 2003.

10. Inventari del material arqueològic.

CASA DE LA MONEDA.(BESALÚ)	CM'03	Any: 2003	U.E. 1001
----------------------------	-------	-----------	-----------

Classe ceràmica	Observacions.	vores	anses	bases	S/f	altres	total
Africana A		2					2
Africana cuina					2		2
Grollera ox.torn	Imitació africana cuina			1			1
Sud galica					1		1
Parets fines		1					1
TS.lucente					1		1
Vernís negre					1		1
Àmfora ibèrica		1					1
Àmfora itàlica					1		1
Àmfora indet.					5		5
Comuna ox.torn		1	2		9		12
Groll.red torn	Grises medievals	19	1			32	52
Groll.ox torn		1					1
Blau i reflexes metalics					1		1
Vidrades		2			4		6
espetulada	Alt medieval				1		1
Verd i manganes.		1			3		4
Pisa moderna		1					1

Material de construcció.	total
teula	1

Fauna.	total
OSSOS	3

Altres.	total
----------------	--------------

ferro	1
-------	---

CASA DE LA MONEDA.(BESALÚ)	CM'03	Any: 2003	U.E. 1010
-----------------------------------	--------------	------------------	------------------

Classe ceràmica	Observacions.	vores	anses	bases	S/f	altres	total
Grollera red. torn	Grises medievals	31		4	221		256
Grollera red.mà					7		7
Grollera ox.torn					5		5
Comuna ox.		1			3		4
Vidriada reduïda					17		17

Material de construcció.	total
teula	1

Fauna.	total
ossos	3

CASA DE LA MONEDA.(BESALÚ)	CM'03	Any: 2003	U.E. 1013
----------------------------	-------	-----------	-----------

Classe ceràmica	Observacions.	vores	anses	bases	S/f	altres	total
Àmfora indet.					2		2

Material de construcció.		Total
teula		1

Fauna.		total
Ossos		1

CASA DE LA MONEDA.(BESALÚ)	CM'03	Any: 2003	U.E. 1015
----------------------------	-------	-----------	-----------

Classe ceràmica	Observacions.	vores	anses	bases	S/f	altres	total
Verd i manganes		1					1
vidriada				1			1
Grollera.red torn	Grisa medieval	3			5		8

Material de construcció.	Total
teula	1

Fauna.	Total
ossos	1
dents	1

Altres.	total
ferro	1

CASA DE LA MONEDA.(BESALÚ)	CM'03	Any: 2003	U.E. 1017
----------------------------	-------	-----------	-----------

Classe ceràmica	Observacions.	vores	anses	bases	S/f	altres	total
T.S. itàlica.		2					2
Africana C		1					1
Africana indet.					1		1
Àmfora itàlica					1		1
Àmfora tarrac.			1				1
Àmfora gala.			1				1
Comuna ox.		2	1		10		13
Grollera red.torn	Grisa medieval	5			35		40

Material de construcció.	total
teula	2

Fauna.	total
ossos	15

Altres.	total
Vidre modern	1

CASA DE LA MONEDA.(BESALÚ)	CM'03	Any: 2003	U.E. 1018
----------------------------	-------	-----------	-----------

Classe ceràmica	Observacions.	vores	anses	bases	S/f	altres	total
Àmfora indet.					1		1
Comuna ox.					1		1
Grollera red.torn	Grisa medieval	1			4		5
Sense identificar.	Per dibuixar	2					2

Fauna.	total
ossos	3

CASA DE LA MONEDA.(BESALÚ)	CM'03	Any: 2003	U.E. 1020
----------------------------	-------	-----------	-----------

Classe ceràmica	Observacions.	vores	anses	bases	S/f	altres	total
Africana C					2		2
Africana D					1		1
Sud galica.					1		1
Comuna ox.					1		1
Grollera red.torn	Grisa medieval				1		1

Fauna.	Total
ossos	3

CASA DE LA MONEDA.(BESALÚ)	CM'03	Any: 2003	U.E. 1021
----------------------------	-------	-----------	-----------

Classe ceràmica	Observacions.	vores	anses	bases	S/f	altres	total
Àmfora africana		1			1		2
Àmfora itàlica			1				1
Grollera red.torn	Grisa medieval	1			2		3

Material de construcció.	Total
teula	1

Fauna.	total
OSSOS	4

CASA DE LA MONEDA.(BESALÚ)	CM'03	Any: 2003	U.E. 1023
----------------------------	-------	-----------	-----------

Classe ceràmica	Observacions.	vores	anses	bases	S/f	altres	total
Comuna ox.		4					4
Grollera reduida amb vidriat intern		1				5	6
Grollera red.torn	Grisa medieval	12	1		23		46

Fauna.	Total
ossos	6

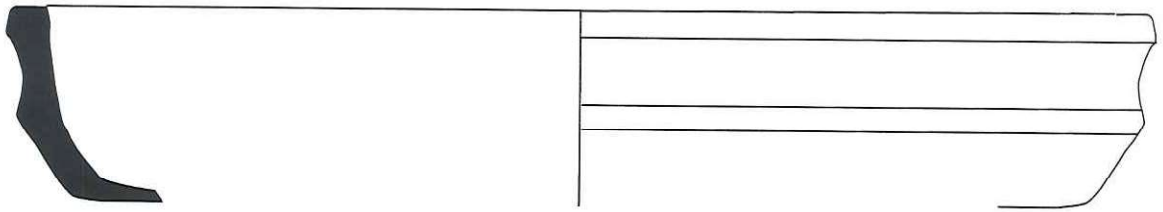

CASA DE LA MONEDA.(BESALÚ)	CM'03	Any: 2003	U.E. 1025
----------------------------	-------	-----------	-----------

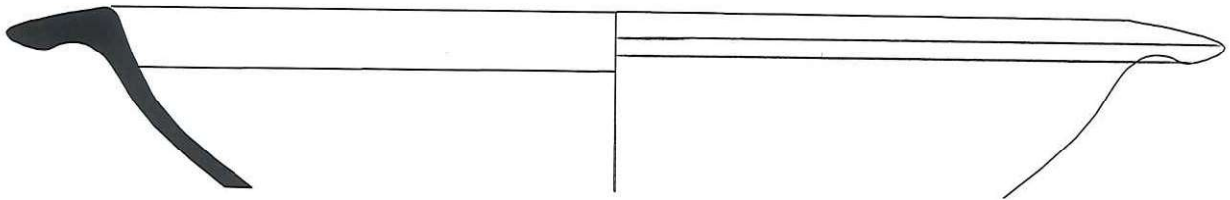
Classe ceràmica	Observacions.	vores	anses	bases	S/f	altres	Total
Sud galica		3			1		4
Africana cuina		4			4		8
Africana A					2		2
Africana C					3		3
Africana D					2		2
Africana cuina tardana	Africana amb past grollera i engalbataronja. Segle VII				1		1
Roig intern pompeia					1		1
Àmfora ibèrica		1			1		2
Àmfora itàlica					8		8
Àmfora indet.					4		4
kalatos		1			1		2
Espetulades alt medievals					3		3
Comuna ox.		1	3	2	34		40
Grollera red.torn	sitra. Hi ha un vessador.	3	1		23		27
Grollera red.		2		3	7		

Material de construcció.	Total
teula	3

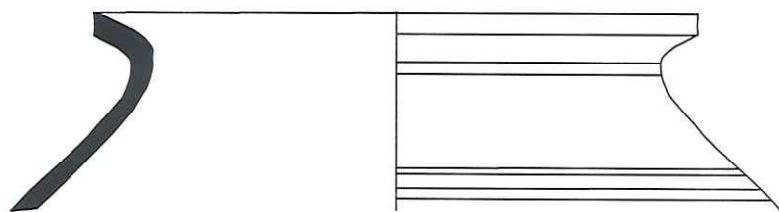
Fauna.	total
ossos	30
dents	12

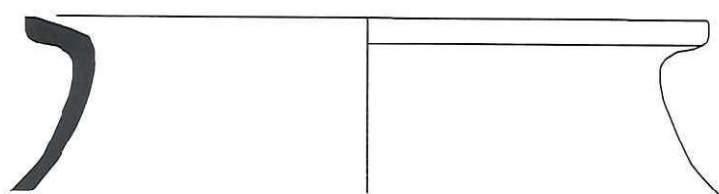
CM.03.1010.1

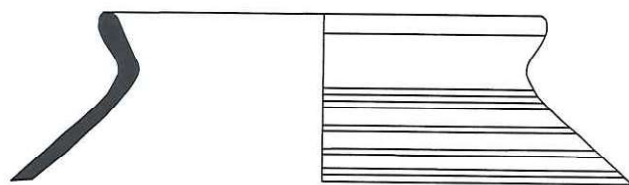
CM.03.1010.2.

CM.03.1010.5

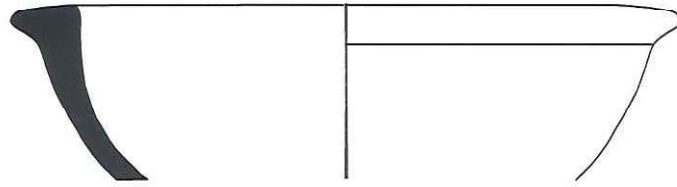

CM.03.1010.6

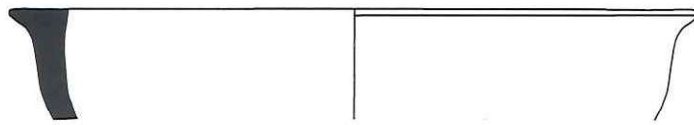

CM.03.1010.7

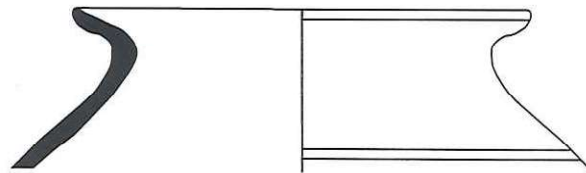

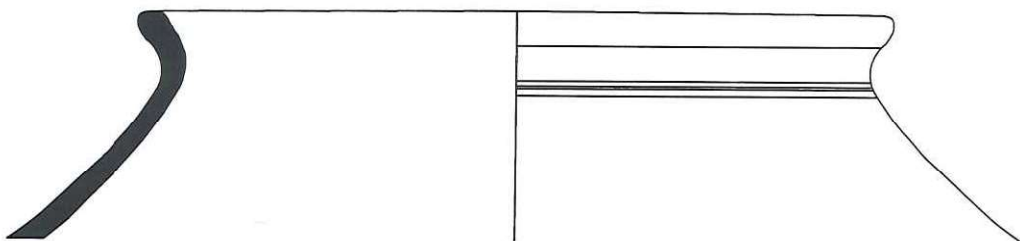
CM.03.1010.8

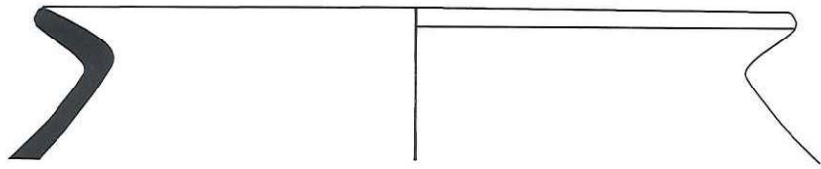
CM.03.1010.9

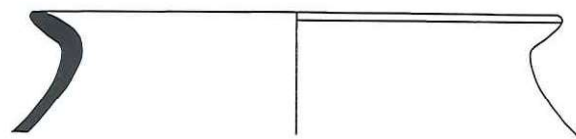
CM.03.1010.10

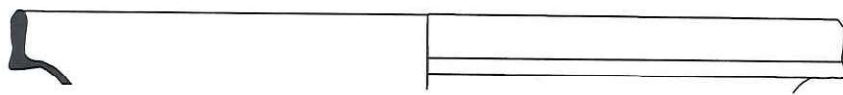
CM.03.1010.11

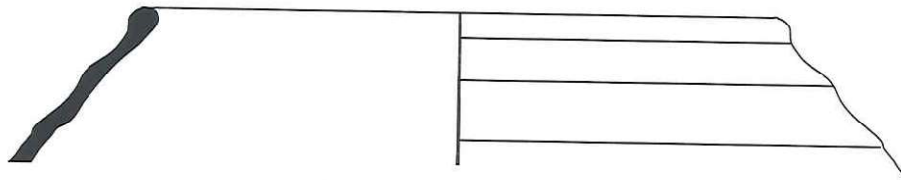
CM.03.1017.1

CM.03.1017.2

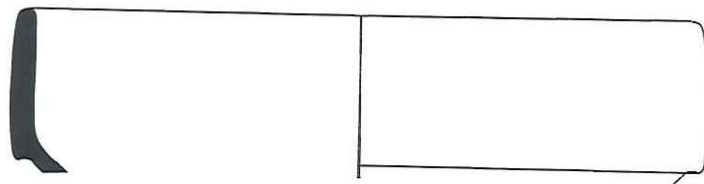
CM.03.1017.3

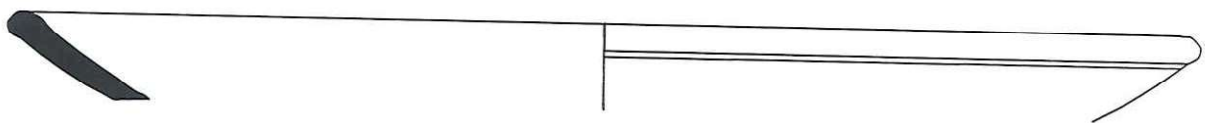
CM.03.1018.1

CM.03.1018.2

CM.03.1001.1

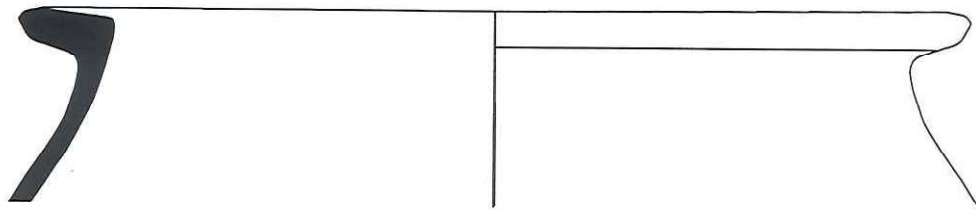
CM.03.1015.1.

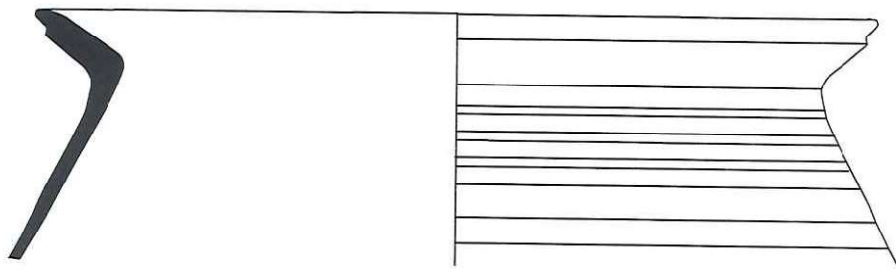
■ MANGANÈS

■ VERD

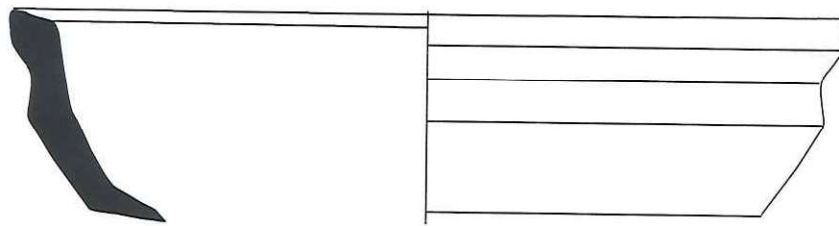

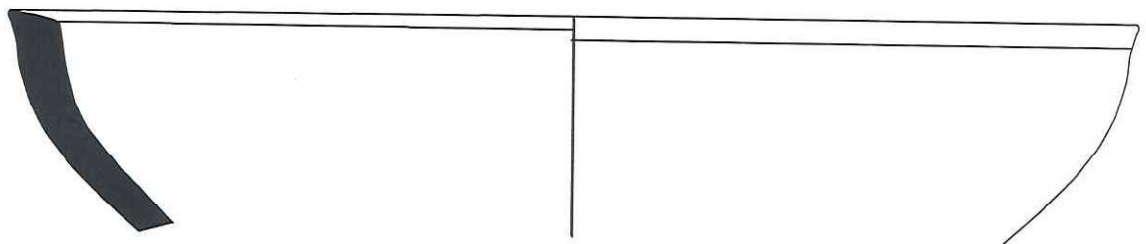
CM.03.1023.1

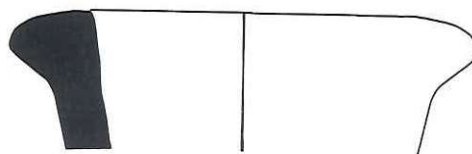
CM.03.1023.2

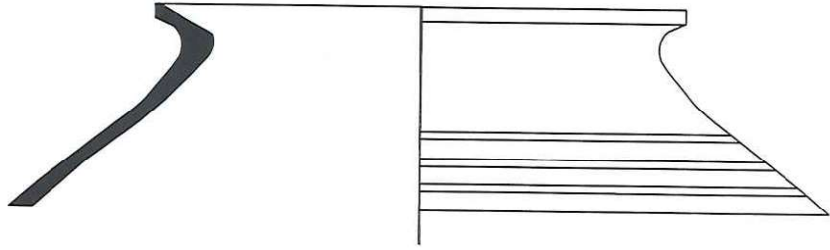
CM.03.1023.5

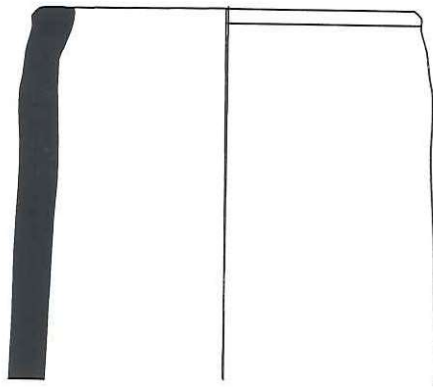
CM.03.1023.6

CM.03.1021.1

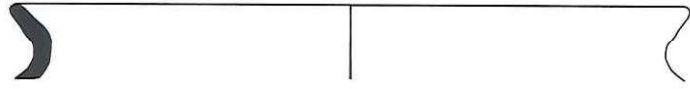

CM.03.1023.3

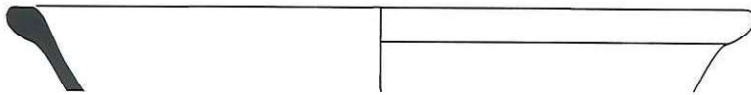

CM.03.1023.4

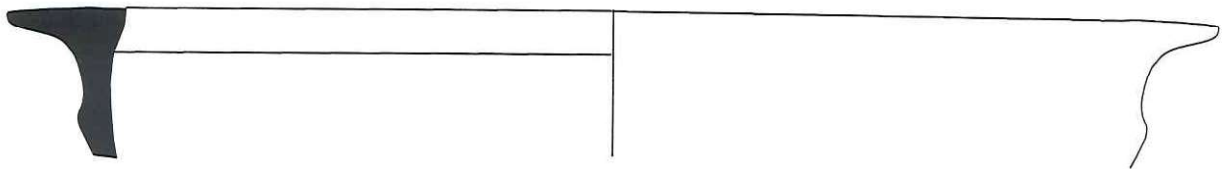

CM.03.1025.1

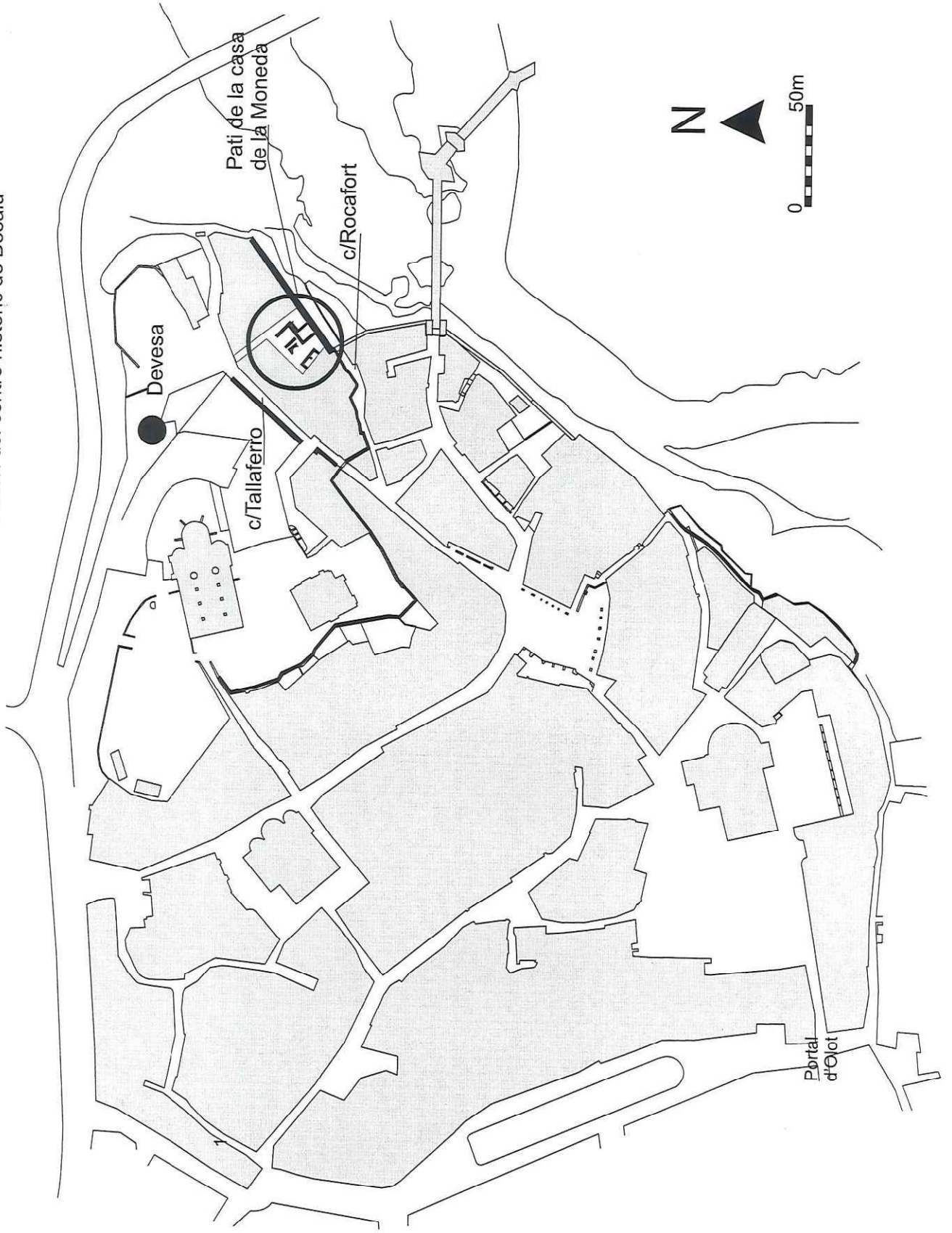
CM.03.1025.2

CM.03.1025.3

12. Planimetría.

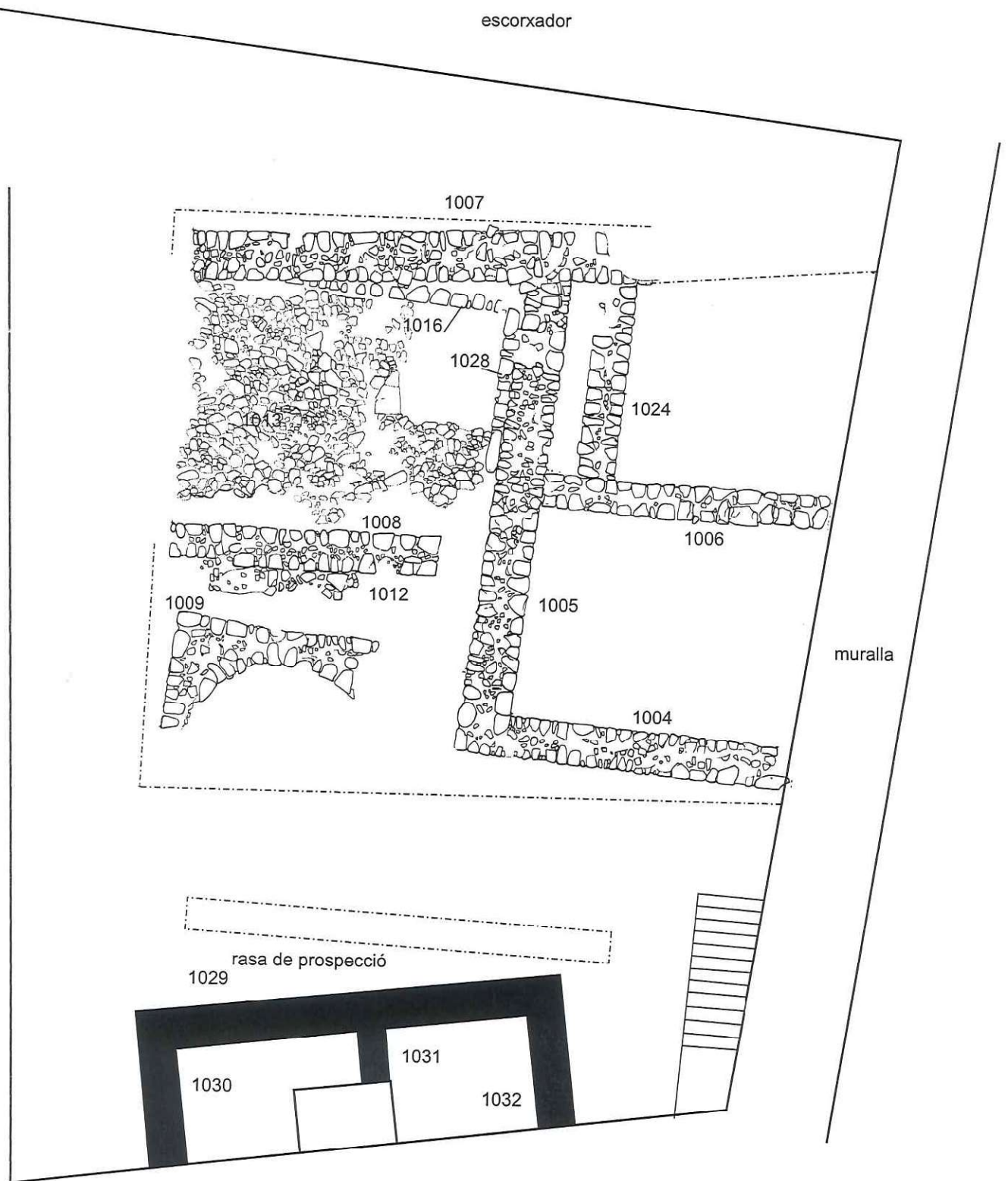
Plànol del centre històric de Besalú

Planta general de l'excavació

escorxador

muralla

rasa de prospecció
1029

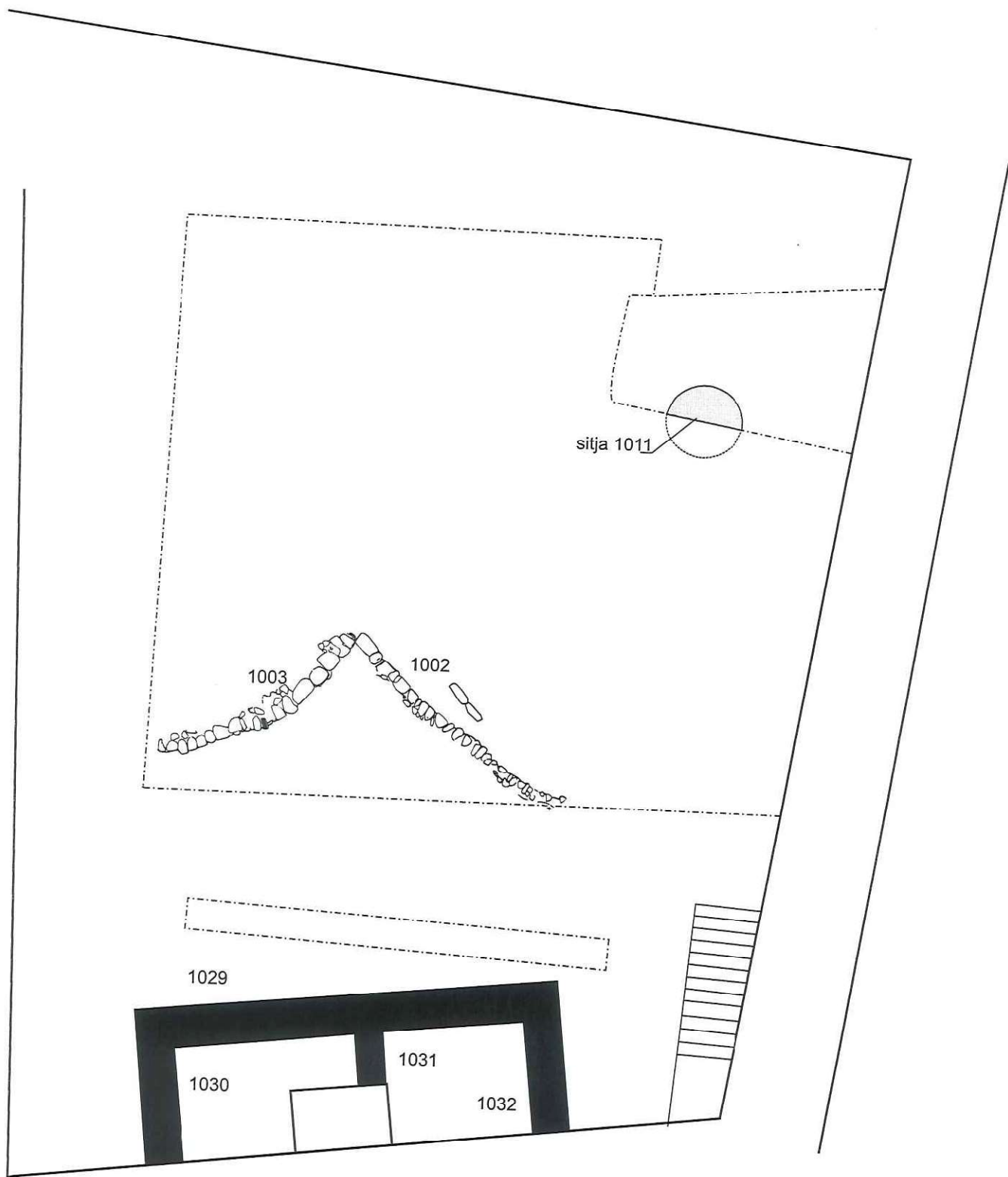
1030

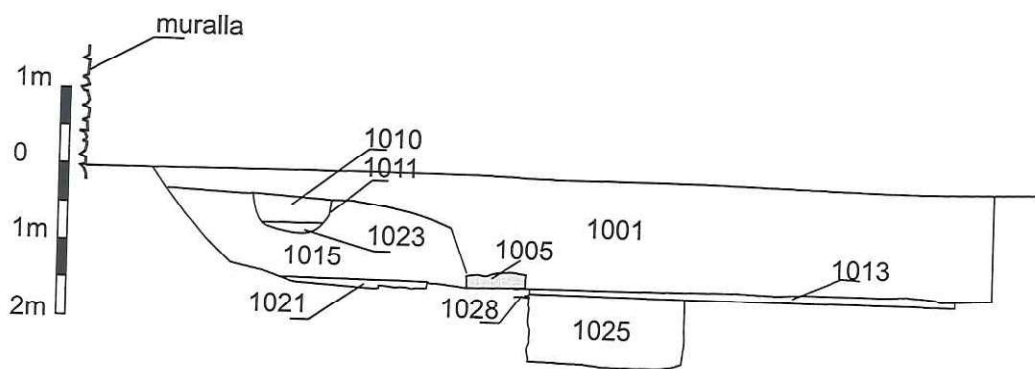
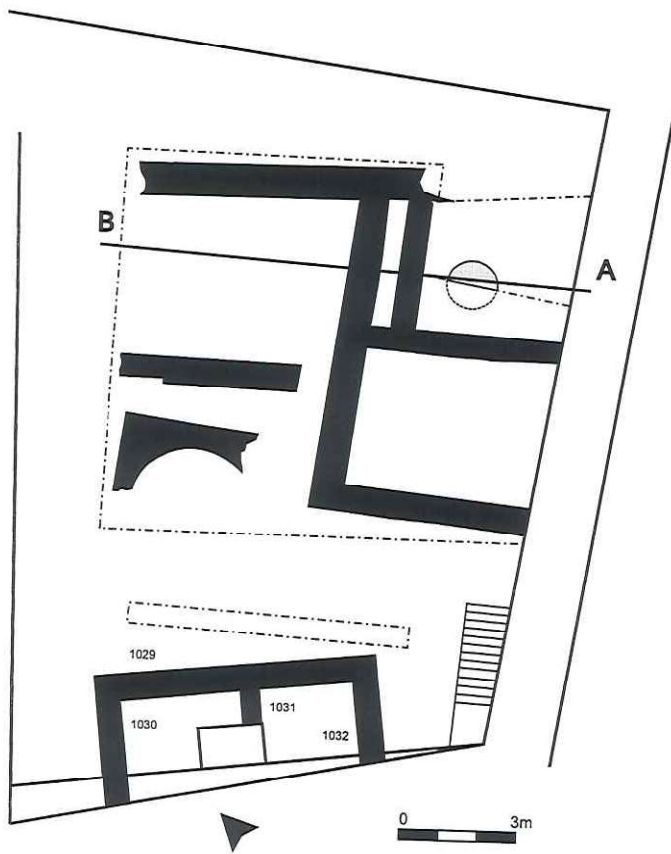
1031

1032

0 3m

Secció A-B

13. Reportatge fotogràfic.

A l'esquerra i a baix. Procés d'obertura de les rases inicials

A baix a l'esquerra. 1) rasa inicial, 2) 3) estructures que afloraven superficialment i es van netejar manualment (U.E. 1029, 1030, 1031 i 1032)

A baix. Una de les rases. Al fons hi apareixen algunes estructures d'habitatí

Procés d'obertura de la cala general que va comportar l'eliminació de les rases inicials.

Vista general de la cala amb les estructures ja netes i parcialment excavades.

**Vista general de la
cala durant l'exca-
vació.**

**A dalt. Vista general des de la mu-
ralla al final de l'excavació**

**Detall del paviment de còdols al
final de l'excavació.**

A dalt a l'esquerra. Detall del mur U.E. 1009.

A dalt a la dreta. Detall del mur U.E. 1008.

A dalt. Muralla del carrer Rocafort des del pont. 1) muralla, 2) espai corresponent a l'antic escorxador ja enderrocat (2005), 3) tram de muralla corresponent al pati de la casa de la moneda.

A la dreta. Vista general del sector de l'escorxador i la casa de la moneda des de Santa Maria (2004). 1) edifici de l'escorxador actualment enderrocat, 2) pati de la casa de la moneda, 3) muralla amb els pilars d'una pèrgola del segle XIX, 4) teulada de la casa de la moneda.

